



Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat  
DG Water en Bodem  
t.a.v. de heer J.H. Slootmaker  
Postbus 20901  
2500 EX Den Haag

Rijksstraatweg 69  
4194 SK METEREN  
Postbus 159  
4190 CD Geldermalsen  
t- (0345) 471395  
f- (0345) 471381  
[info@fenelab.nl](mailto:info@fenelab.nl)  
[www.fenelab.nl](http://www.fenelab.nl)

Meteren, 23 november 2023

*Onze referentie:* 3FENE-SEC.16554.B

*Betreft:* zorgen over beleidsvoornemens tot aanpassing van de Legionellaregelgeving

Geachte heer Slootmaker,

In vervolg op ons schrijven d.d. 17 juli 2023 (kenmerk 3FENE-SEC.16278.B) en ons overleg d.d. 30 augustus 2023 met medewerkers van uw beleidsdirectie, vragen wij hierbij als Fenelab Technische Commissie Legionellaregelgeving (hierna TC) opnieuw uw aandacht voor de grote zorgen die wij hebben over uw beleidsvoornemens tot aanpassing van de legionellaregelgeving. Het gaat ons dan in het bijzonder om het voornemen om het testen op Legionella non-pneumophila los te laten.

## **TC Legionellaregelgeving**

In de **bijlage** bij deze brief gaan wij uitgebreider in op de aanleiding tot de oprichting van de TC begin dit jaar en de brede vertegenwoordiging die hieraan ten grondslag ligt, wat wij de achterliggende maanden hebben gedaan om een beter beeld te krijgen van uw beleidsvoornemen en de zorgen daarover en bezwaren daartegen die leven in onze achterban. Deze zijn zowel inhoudelijk als procesmatig van aard. Voor de inhoudelijke bezwaren verwijzen wij ook naar de publicatie over de lancering van onze TC<sup>i</sup>, het in onze opdracht uitgevoerde literatuuronderzoek<sup>ii</sup>, alsmede naar de recentelijk door Water Alliance gepubliceerde paper<sup>iii</sup>.

Eén van onze activiteiten was de organisatie van een Rondetafelgesprek op 24 oktober 2023. Daaraan hebben hoegenaamd alle bij dit onderwerp betrokken stakeholders deelgenomen, inclusief het ministerie van IenW en KWR en leden van de door u ingestelde Klankbordgroep. Wij waarderen het overigens zeer dat een medewerker van uw beleidsdirectie bereid is gevonden om een presentatie te verzorgen tijdens het Rondetafelgesprek.

## **Vragen en zorgen**

Wij concluderen dat er rondom de beleidsvoornemens tot aanpassing van de legionellaregelgeving veel vragen en zorgen zijn. Dat betreft zowel de gezondheidskundige onderbouwing, alsmede de praktische gevolgen daarvan voor de dagelijkse werkpraktijk.

Op voor de hand liggende vragen die aan de orde zijn bij de wijziging van technische regelgeving en de invoering en implementatie daarvan in de (complexe) werkpraktijk, kan door uw ministerie geen antwoord worden gegeven.

Het voornemen om het testen op *Legionella non-pneumophila* los te laten, is gebaseerd op het onderzoek van Berenschot / KWR uit 2021. De (wetenschappelijke) vraagstelling is te beperkt en ontoereikend om alleen op basis daarvan beleidskeuzes te kunnen maken. De beleidsdoelstelling en het daarmee te bereiken resultaat is onbekend en niet onderzocht. Er is sinds het verschijnen van genoemd rapport door of in opdracht van het ministerie ook geen onderzoek gedaan naar de gevolgen van deze beleidskeuze voor de dagelijkse werkpraktijk rondom legionellaonderzoek en het beheer van leidingwaterinstallaties.

Daarnaast bestaat er geen inzicht in de praktische voorwaarden om tot een goede en verantwoorde invoering van de beleidsvoornemens te komen. Eén van de voorwaarden is dat er betrouwbare en gevalideerde analysemethoden op de Nederlandse markt beschikbaar zijn. Deze methode(n) dient / dienen effectief en gevalideerd te zijn. Hiernaar is onderzoek gedaan door RIVM<sup>iv</sup>, die diverse aanbevelingen doet voor nader onderzoek en vervolgcacties als voorwaarde voor invoering van de beleidsvoornemens. Het is onduidelijk wat hiervan de stand van zaken is, of de vervolgonderzoeken en acties in gang zijn gezet en hoe dit zich verhoudt tot het voornemen van uw ministerie om binnenkort een voorstel voor wijziging van de regelgeving in procedure te brengen. Overigens vinden wij het zeer opmerkelijk dat op basis van het RIVM-onderzoek in de brief aan de Tweede Kamer d.d. 31 mei 2023 (kenmerk IENW/BSK-2023/15127), wordt opgemerkt dat uit dit onderzoek blijkt dat er meerdere geschikte analysemethoden op de markt zijn. Daarmee wordt ons inziens een onjuiste duiding gegeven van de conclusies en aanbevelingen van RIVM. Wij voegen daaraan toe dat onderzocht moet worden of alternatieve methoden in de praktijk goed en betaalbaar zijn uit te voeren en dat de continuïteit is gewaarborgd.

Wij hebben geconstateerd dat er geen samenhangend plan van aanpak is met daarin de te nemen processtappen en planning. Dat is temeer opmerkelijk nu er al een wijziging van de Regeling legionellapreventie in concept gereed is en door uw ministerie de indruk wordt gewekt dat deze in de loop van 2024 in werking zal treden. Door uw ministerie wordt grote betekenis toegekend aan de zogenoemde Klankbordgroep, maar de rol, positie en samenstelling hiervan is ons onduidelijk.

Alles overziende hebben wij de volgende verzoeken en aanbevelingen.

1. Voer een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) uit voor het voornemen om het testen op *Legionella non-pneumophila* los te laten. Betrek daarbij het brede spectrum van legionellapreventie en evalueer dit beleidsvoornemen ook in relatie tot andere relevante beleidsontwikkelingen (zoals demografische ontwikkelingen, de veranderende situatie rondom wonen en zorg in ons land en gelet op mogelijke beleidsontwikkelingen op het gebied van energietransitie en klimaatadaptatie). Neem alle (wetenschappelijk) kennis ter harte die relevant is voor het beleidsvoornemen, ook de gevolgen van de relevante gedragsdeterminanten.

2. Laat een wetenschappelijke review uitvoeren door een onafhankelijk kennisinstituut of een groep van onafhankelijke wetenschappers ter zake de conclusie van Berenschot / KWR dat er vanuit gezondheidsoogpunt geen reden is om nog langer op Legionella non-pneumophila te testen. Evalueer daarbij ook de aanbeveling van Berenschot / KWR om dit voor bepaalde prioritaire instellingen niet in te voeren.
3. Stel een duidelijk, integraal en samenhangend plan op voor de wijziging van de legionellaregelgeving de komende jaren, met duidelijke processtappen, kritische succesfactoren en een planning. Wat ons betreft hoort daar ook een duidelijke Kennisagenda voor de komende jaren bij.
4. Verbeter en verduidelijk de rol, de positie, de samenstelling en het functioneren van de Klankbordgroep legionella.
5. Communiceer (mede op basis van bovenstaande) wat de Kennisagenda legionella(regelgeving) voor de komende periode is en in welke stappen en in welke planning de komende tijd wijzigingen te verwachten zijn.

Graag treden wij met u persoonlijk in overleg om onze bevindingen en verzoeken nader aan u toe te lichten. We zien uw reactie op deze brief graag tegemoet via Siegbert Beukens ([s.beukens@fenelab.net](mailto:s.beukens@fenelab.net) / 06 26 66 08 72).

Met vriendelijke groet,



Udo Waltman  
Voorzitter TC Legionellaregelgeving

**Bijlage:**

nadere uitwerking van zorgen over en bezwaren tegen beleidsvoornemens legionellaregelgeving

---

<sup>i</sup> <https://fenelab.nl/sectoren/milieu/tc-legionellaregelgeving/>

<sup>ii</sup> Nederland moet zich blijven focussen op zowel Legionella pneumophila als Legionella non-pneumophila, Monique Bastmeijer, 21 juli 2023

<sup>iii</sup> Loslaten Legionella non-pneumophila is doodzonde, Water Alliance, 2023

<sup>iv</sup> Literatuurstudie naar de detectie van Legionella in (drink)water, RIVM-briefrapport 2022-0181  
H.H.J.L. van den Berg et al.